

Τι χρη δραν;

του Χρίστου Στεργ. Μπελλέ

Κάποτε ένας δημοσιογράφος βλέποντας το προπτυχιακό πρόγραμμα του κορυφαίου Πανεπιστημίου Χάρβαρντ, παρατήρησε ότι το ποσοστό των υποχρεωτικών μαθημάτων ανθρωπιστικής Παιδείας έφτανε το 22% του συνόλου των μαθημάτων, εγγίζοντας το 30%, στα κατ' επιλογήν αντίστοιχα. Πλησίασε, λοιπόν, τον Πρύτανη και στομφωδώς τον ρώτησε: «Αλήθεια, κύριε Πρύτανη, σε τι θα ωφελήσουν τον πολιτικό μηχανικό οι τόσες πολλές ανθρωπιστικές αφηγήσεις»; Τον κοίταξε ο Πρύτανης και μειλίχια του απάντησε: «Φίλτατε, σας πιάνω αδιάβαστο. Ο πολιτικός μηχανικός που θα λάβει ανθρωπιστικές γνώσεις θα γίνει κατ' αρχάς καλύτερος άνθρωπος, καλύτερος μηχανικός, θα γίνει, κύρια, κατά Αριστοτέλη, "ον πολιτικόν"». Και συνέχισε, βάζοντας στο στόμα του τ' ανείπωτα λόγια του ποιητή Έζρα Πάουντ: «Αναλογίζομαι με τρόμο και με έκσταση, πώς θα 'ταν οι Ηνωμένες Πολιτείες, αν μάθαιναν οι μαθητές τον κλασικό ελληνικό κόσμο». Στο δικό μας Ε.Μ. Πολυτεχνείο το ποσοστό των ανάλογων μαθημάτων ακουμπά μόλις το 1,5% κι ας εδρεύει στη γενέτειρα της Κλασικής Γραμματείας. Η γειτονική Τουρκία «διδάσκει» Αριστοτέλη και Θουκυδίδη, αυτούς, δηλαδή, που στα καθημάς θεωρούμε ανωφελείς και έωλους.

«Τις φταίει;», λοιπόν, που έχουμε καταντήσει ουραγοί, έσχατοι στις γειτονιές του κόσμου; Πολλοί και πολλά, που δεν μπορούν να καταγραφούν στις περιορισμένες αράδες ενός άρθρου. Θα σταθώ σε μια θεμελιώδη αιτία, αυτή που αφορά στον εγκληματικά στρεβλό τρόπο που η εκπαίδευση κοινωνεί – και εξακολουθεί να κοινωνεί – στις νέες γενιές το νόμα της Ανθρωπιστικής Παιδείας, της Γλώσσας, της Παράδοσης, της Ιστορίας, του Πολιτισμού. Θα το πούμε ακόμα πιο απλά: Η εκπαίδευσή μας δεν παράγει Παιδεία, είναι ξεκομμένη από ρίζες και προγόνους, είναι μονομερώς συνδεδεμένη με την αγορά εργασίας. Η δυσπραγία από το σχολείο απλώθηκε στην κοινωνία. Θα το πούμε με παράδειγμα: Ο ταξιτζής και ο εστίατορας που κλέβουν ποικιλότροπα τον τουρίστα, την Παιδεία μας καταναγάζουν. Ο Ελληναράς που πετάει απ' το παράθυρο του αυτοκινήτου χαρτομάντιλα, μπανανόφλουδες, αποτσιγάρα που μπουρλοτιάζουν, την Παιδεία μας ζωγραφίζει. Όλα είναι θέμα Παιδείας, ακόμη κι αυτή η ίδια η ευτυχία μας, είναι συνάρτηση της κατά κεφαλήν παιδείας.

Δεν είναι τυχαίο που η πολύμορφη, βαθιά κρίση του σήμερα είναι πρωτίστως πνευματική. «Είναι αλήθεια – μας θυμίζει ο ξιφήρης "Στάθης" – ότι το έθνος στη νεότερη υπόστασή του έχει περάσει δυσκολότερες, πολύ πιο δύσκολες εποχές. Ουδέποτε, όμως, είχε περπατήσει ορφανό από λογίους, αγίους και ήρωες. Η μεγαλύτερη φτώχεια, στο πλαίσιο της φτώχειας που ζει σήμερα η Ελλάδα, είναι η πνευματική φτώχεια. Σήμερα ούτε Ρήγας λαλεί ούτε Σεφέρης ούτε Ρίτσος. Κι όσοι πιάνουν "να φυλάξουν τ' Άγραφα" θεωρούνται γραφικοί».

Και εδώ καταναγάζει η ευθύνη του πνευματικού κόσμου, η ευθύνη των δασκάλων και των διδακτικών, με κορυφαίους τους δασκάλους των δασκάλων, τους

πανεπιστημιακούς. Το δόγμα Πατρίς, Θρησκεία, Οικογένεια μετουσιώθηκε σε μια εθνική, ηθική και ηθικοθρησκευτική διαπαιδαγώγηση, με το μαθητή να λαμβάνει επικίνδυνες δόσεις στείρας και πρόστυχης (φθηνής) ηθικότητας, ηθοπλαστικής και ηθικολογίας. Βαριές αλυσίδες στα πόδια τα: «πρέπει», οφείλιν, καθήκον, χρέος, «ηθικόν φέγγος και γάρμπος», όπως παρατηρεί ο αείμνηστος δάσκαλος Δημήτρης Λιαντίνης, και στο βάθος η Κόλαση, ο Παράδεισος, η Αποκάλυψη του Ιωάννη, το πιο εκδικητικό βιβλίο στην ανθρώπινη ιστορία μ' ένα Θεό αλάστορα και φοβικό. Είναι αυτό που όπλισε τη γλώσσα του Ελύτη στον αφορισμό: «Θα πιάσω το πρέπει από το γιώτα και θα το γδώρω ίσαμε το πι».

Η γλώσσα, ως γνωστόν, είναι σκέψη, η σκέψη γνώση και η γνώση δύναμη, θέωση... Ομιλούμε, λοιπόν, μια γλώσσα που είναι η ψυχή μας· μια γλώσσα που ο Κικέρων ήθελε να διαλέγονται οι θεοί· μια γλώσσα που κοινώνησε το οικουμενικό νόμα του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού· μια γλώσσα που ένδυσε ήθος και μεγαλείο την εφεύρεση του Θεάτρου, σε μια ακατάπαυστη πάλη μαζί του· μια γλώσσα που «μιλούμε, ανασαίνουμε και τραγουδάμε από την εποχή που τη μίλησε ο Όμηρος ως τα σήμερα»· μια γλώσσα που δίχως τις ρίζες της πολλές γλώσσες (κύρια η αγγλική) θα ήταν εντελώς διαφορετικές, καθώς κι ο πανανθρώπινος πολιτισμός· μια γλώσσα, που κατά την ακαδημαϊκό-ελληνίστρια, Ζακλίν ντε Ρομιγί, «πρέπει να μάθει όλος ο κόσμος, αφού η ελληνική γλώσσα βοηθάει, κατ' αρχήν, να καταλάβουμε τη δική μας γλώσσα»· ομιλούμε, τέλος, μια γλώσσα - χειμαρρώδη ποταμό που πηγάζει απ' τα βάθη των αιώνων μεταφέροντας κι απαυγάζοντας προγόνους.

Κληρονομήσαμε μια Ιστορία που είναι η συνείδησή μας. Και εδώ πρέπει να μιλήσουμε «στο όνομα της φωτεινότητας και της διαφάνειας»: Η Ιστορία (από το οίδα=γνωρίζω) είναι η επιστήμη, τη βάση της οποίας αποτελεί η έρευνα των πηγών με σκοπό την αντικειμενική καταγραφή των γεγονότων, που με τη σειρά της θα γίνει το αναγκαίο και απαραίτητο εφαλτήριο για τη σωστή τους ερμηνεία. Ο ιστορικός εκτελεί – κι επιβάλλεται να εκτελεί – Ιστορική Αποστολή και όχι διατεταγμένη εθνική, υπερεθνική ή κομματική. Η Ιστορία είναι Επιστήμη και δε γράφεται σε διπλωματικά γραφεία, σαλόνια των ελίτ, των κομμάτων, γιατί τότε δε θα μιλούσαμε για Ιστορία, αλλά για προπαγάνδα, διπλωματία, αιογραφία, μυθοπλασία, μανιφέστο. Είναι λάθος ασύγγνωστο να διαφοροποιούμε την ιστορική από την εθνική συνείδηση, αφού η αυτογνωσία που προκύπτει από την πρώτη οδηγεί στη δεύτερη.

Αυτή τη γλώσσα ρίξαμε στα άγρια κύματα του Γραμματο-Συντακτικού ωκεανού και την καταντήσαμε ζώνεκρα. Αυτή την Ιστορία ρίξαμε στο έλεος του στείρου ψιττακισμού, της χρονολογιολαγνείας, βορά το στόμα του νεοφιλελεύθερου δόγματος: «Ανήκεις στην Ιστορία, σημαίνει ξόφλησες, τέλειωσες»... Ομιλούμε, δηλαδή, για ακρογωνιαίους λίθους εθνικής ταυτότητας και υπόστασης, μιας και «δεν κατοικούμε μια χώρα, κατοικούμε μια γλώσσα και μια Ιστορία». Άξιος ο μισθός μας... Άξιος και των Σόιμπλε και Σία... «Δε θα ήταν αυτοί λύκοι, αν εμείς δεν είμαστε πρόβατα»... κλείνει το μάτι απ' το κάδρο της μνήμης ο Σέξπιρ...

Έρρωσθε...